

Chambre des Représentants de Belgique

SESSION ORDINAIRE 1990-1991

28 JANVIER 1991

PROJET DE LOI

**modifiant le Code de la nationalité
belge et les articles 569 et 628
du Code judiciaire**

AMENDEMENTS

N° 7 DE M. SIMONS ET MME VOGELS

Article 1er

A l'article 11 proposé, remplacer les premier et deuxième alinéas par ce qui suit :

« Est belge l'enfant né en Belgique d'un auteur né lui-même en Belgique. »

Devient belge à la date à laquelle l'adoption produit ses effets, s'il n'a pas, à cette date, atteint l'âge de 18 ans ou n'est pas émancipé, l'enfant né en Belgique et adopté par un étranger né lui-même en Belgique. »

JUSTIFICATION

Le but recherché, dans ce projet de loi, est bien celui d'améliorer les conditions d'intégration des enfants immigrés des deuxième et troisième générations. L'exposé des motifs se réfère d'ailleurs expressément au rapport du Commissaire Royal à la Politique d'immigration déposé en novembre 1989.

L'article 11 tel que proposé dans le projet accorde d'office la nationalité belge aux enfants de la troisième génération, sous la condition formelle que l'auteur né en Belgique y ait

Voir :

- 1314 - 90 / 91 :

- N° 1 : Projet de loi.
- N° 2 : Amendements.

Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers

GEWONE ZITTING 1990-1991

28 JANUARI 1991

WETSONTWERP

**tet wijziging van het Wetboek van de
Belgische nationaliteit en van de
artikelen 569 en 628 van het
Gerechtelijk Wetboek**

AMENDEMENTEN

N° 7 VAN DE HEER SIMONS EN MEVR. VOGELS

Artikel 1

In het voorgestelde artikel 11, het eerste en het tweede lid vervangen door wat volgt :

« Belg is het kind geboren in België uit een ouder die zelf in België is geboren. »

Belg wordt de dag dat de adoptie uitwerking heeft, indien het op die dag de leeftijd van 18 jaar niet bereikt heeft of niet ontvoegd is, het kind geboren in België en geadopteerd door een vreemdeling die zelf in België is geboren. »

VERANTWOORDING

Dit wetsontwerp beoogt wel degelijk een verbetering van de integratievoorwaarden voor de migrantenkinderen van de tweede en de derde generatie. In de memorie van toelichting wordt trouwens uitdrukkelijk naar het in november 1989 ingediende verslag van de Koninklijk Commissaris voor het Migrantenbeleid verwezen.

Zoals artikel 11 in het ontwerp voorgesteld wordt, kent het ambtshalve de Belgische nationaliteit toe aan de kinderen van de derde generatie onder uitdrukkelijke voor-

Zie :

- 1314 - 90 / 91 :

- N° 1 : Wetsontwerp.
- N° 2 : Amendementen.

résidé pendant les cinq années qui précèdent la naissance de l'enfant intéressé.

Cette attribution de la nationalité belge, *lege soli*, aux immigrés nés et éduqués en Belgique n'est pas une innovation dans notre droit de la nationalité. L'article 7 de la loi du 8 juin 1909 la consacrait déjà, mais en faveur des enfants de la deuxième génération.

Le délai de 5 ans de résidence en Belgique visé à l'article 11 nous semble *excessif, inutile, voire discriminatoire*.

Excessif, parce qu'il est supérieur au délai de 3 ans fixé dans la Convention de Genève visant à la réalisation concrète de l'égalité de traitement entre Belges et réfugiés. A tout le moins, si cette condition devait être maintenue, nous demanderions que le délai soit ramené à trois ans.

Inutile, parce que « la double naissance sur le sol belge », celle des parents et de l'enfant, démontre suffisamment le rattachement économique, social et culturel de l'intéressé à la Belgique et élimine tout « risque » de fraude. Il est intéressant de rappeler ici encore que la législation belge visait déjà l'attribution *automatique* de la nationalité belge aux étrangers de la seconde génération.

Discriminatoire, parce que ce critère de résidence, apparemment objectif, peut cacher une discrimination indirecte. Ainsi, un enfant de la troisième génération, issu d'un couple de turcs, par exemple, dont seul le père est né en Belgique risque de ne pas bénéficier de l'article 11 parce que les parents se sont séparés durant la grossesse et que le père a quitté définitivement la Belgique. Cet exemple n'est pas purement hypothétique. Il est dès lors souhaitable d'éviter d'insérer dans notre législation toute disposition qui pourrait contenir une discrimination, fût-elle déguisée.

N° 8 DE M. SIMONS ET MME VOGELS

Art. 2

A l'article 11bis proposé, remplacer les §§ 1er, 2 et 3, premier alinéa par ce qui suit :

« § 1er. Est belge l'enfant mineur né en Belgique et y résidant au moment de la déclaration dont un auteur ou en cas d'adoption, un adoptant, est régulièrement domicilié depuis au moins cinq ans en Belgique et forme une déclaration réclamant pour l'enfant qui n'a pas encore atteint l'âge de 12 ans l'attribution de la nationalité belge.

§ 2. La déclaration doit être formée par les parents ou le parent qui exerce l'autorité parentale sur l'enfant.

§ 3. La déclaration est faite devant l'officier d'état civil de la résidence principale de l'enfant; une copie de la déclaration est communiquée par l'officier d'état civil au parent non gardien et au Procureur du Roi du tribunal de première instance du ressort. Le Procureur du Roi en accuse réception ».

waarde dat de in België geboren ouder gedurende de vijf aan de geboorte van het kind voorafgaande jaren in ons land verbleven heeft.

Die toekenning van de Belgische nationaliteit, *lege soli*, aan de in België geboren en opgevoede migranten is geen nieuwigheid in ons nationaliteitsrecht. Zij werd reeds, zij het alleen ten gunste van de kinderen van de tweede generatie, vastgelegd in de wet van 8 juni 1909.

De bij artikel 11 bedoelde termijn van 5 jaar verblijf in België lijkt ons *buitensporig, nutteloos* en zelfs *discriminatoire*.

Buitensporig omdat hij langer is dan de termijn van drie jaar die in het Verdrag van Genève gesteld is met het oog op de concrete realisatie van de gelijke behandeling van Belgen en vluchtelingen. Mocht die voorwaarde toch worden gehandhaafd, dan vragen wij althans dat de termijn tot drie jaar beperkt wordt.

Nutteloos omdat de « dubbele geboorte op Belgisch grondgebied », namelijk die van de ouders en van het kind, de economische, sociale en culturele gehechtheid van de betrokkene aan België voldoende aantoon en ieder « risico » van fraude uitsluit. In dat verband zij er ook aan herinnerd dat de Belgische wetgeving reeds de *automatische* toekenning van de Belgische nationaliteit aan de vreemdelingen van de tweede generatie op het oog had.

Discriminatoire omdat achter het schijnbaar objectief criterium van de verblijfplaats een indirecte discriminatie schuil kan gaan. Zo zou het best kunnen dat een kind van de derde generatie wiens ouders bijvoorbeeld Turken zijn maar van wie alleen de vader in België geboren is, geen aanspraak kan maken op het bepaalde in artikel 11 omdat de ouders gedurende de zwangerschap gescheiden zijn en de vader België voorgoed verlaten heeft. Dat voorbeeld is niet louter hypothetisch en het is derhalve wenselijk dat in onze wetgeving geen bepalingen worden opgenomen die een zelfs verkapte discriminatie kunnen bevatten.

N° 8 VAN DE HEER SIMONS EN MEVR. VOGELS

Art. 2

In het voorgestelde artikel 11bis, de §§ 1, 2 en 3, eerste lid, vervangen door wat volgt :

« § 1. Belg is het minderjarige kind dat in België geboren is en er op het ogenblik van de verklaring verblijft en van wie een ouder, of in geval van adoptie, een adoptant, sedert ten minste vijf jaar regelmatig in België woonachtig is en een verklaring aflegt tot toekenning van de Belgische nationaliteit aan het kind dat de leeftijd van 12 jaar nog niet bereikt heeft.

§ 2. De verklaring moet worden afgelegd door de ouders of door de ouder die het ouderlijk gezag over het kind uitoefent.

§ 3. De verklaring wordt afgelegd voor de ambtenaar van de burgerlijke stand van de hoofdverblijfplaats van het kind; een afschrift van de verklaring wordt door de ambtenaar van de burgerlijke stand overgezonden aan de ouder die het kind niet onder zijn bewaring heeft en aan de procureur des Konings van de rechtbank van eerste aanleg van het rechtsgebied. Ontvangstmelding hiervan wordt gegeven door de procureur des Konings ».

JUSTIFICATION

La deuxième génération est également visée par ce projet. Toutefois, il est regrettable que l'article 11bis tel qu'il est libellé ne permette pas la réalisation complète de ces facilités d'attribution de la nationalité belge.

Seuls, les enfants étrangers nés sur le sol belge pourront bénéficier de cette disposition. Sont donc exclus les enfants étrangers qui, bien qu'ayant été élevés, éduqués et scolarisés en Belgique depuis leur prime enfance, sont arrivés en Belgique à l'âge de 2 ou 3 ans.

Ceci étant dit, cette disposition viserait un maximum de 7793 unités au 1er janvier 1989, ce chiffre indiquant l'accroissement naturel de la population étrangère (chiffres extraits du rapport des Commissaires royaux). Il s'agit d'un maximum puisque ce chiffre ne distingue pas les enfants de la deuxième ou troisième génération nés en Belgique.

Ceci étant précisé, il faut encore observer que l'article 11bis tel que libellé impose des conditions qui limiteront sérieusement l'applicabilité de cette disposition :

- d'une part la condition de 10 années de résidence imposée dans le chef des auteurs ou adoptants;

- cette condition devant être réalisée par les deux auteurs ou adoptants écarte d'office les enfants nés en Belgique d'un couple dont un des auteurs serait résident en Belgique depuis moins de 10 ans.

De plus, il nous semble suffisant de fixer la durée de résidence à 5 ans, à l'instar de ce qui est prévu chez nos voisins français (loi française du 19 janvier 1973).

- d'autre part, la condition de résidence en Belgique depuis la naissance dans le chef de l'enfant. Il faut mais il suffit que l'enfant soit domicilié en Belgique au moment de la déclaration;

- enfin dans des cas de filiation bilatérale ou d'adoption bilatérale, la déclaration doit être déposée par les deux parents. Cette condition risque très certainement d'être discriminatoire pour les enfants dont les parents vivent séparés ou dont un des parents vit à l'étranger.

Le Code de nationalité belge de 1984 autorise actuellement que la déclaration soit introduite par un seul des parents. Il n'est actuellement pas nécessaire que ce soit le parent gardien qui entreprenne la procédure, le parent « visiteur » peut prendre l'initiative. Cette situation peut également soulever certaines difficultés.

Dès lors pour éviter cet inconvénient, sans toutefois entraver trop lourdement l'exercice de ce droit, il nous semble judicieux de confier l'exercice de ce droit au parent exerçant l'autorité parentale sur l'enfant. Ainsi, la déclaration restera conjointe dans la mesure où les parents vivent ensemble et exercent conjointement l'autorité parentale sur l'enfant. Par contre la déclaration pourra être introduite par le parent qui exerce seul et légalement l'autorité parentale dans le cas où les parents vivent séparés. Cela lui évitera de devoir entamer des procédures lourdes et fastidieuses de déclarations d'absences ou d'impossibilité de manifester sa volonté.

VERANTWOORDING

Het ontwerp doelt ook op de tweede generatie. Het is evenwel spijtig dat artikel 11bis het in zijn huidige formulering niet mogelijk maakt die faciliteiten inzake de toekenning van de Belgische nationaliteit onverkort te realiseren.

Alleen de vreemde kinderen die op Belgisch grondgebied geboren zijn, zullen van die bepaling kunnen genieten en dat geldt dus niet voor de vreemde kinderen die, ofschoon zij in België opgevoed zijn en er van in hun prille jeugd school liepen, slechts op twee- of driejarige leeftijd in België aangekomen zijn.

Dit gezegd zijnde zou die bepaling per 1 januari 1989 betrekking hebben op ten hoogste 7793 kinderen, welk getal overeenstemt met de natuurlijke aanwas van de vreemde bevolking (cijfers ontleend aan het verslag van de Koninklijke Commissarissen). Het gaat hier om een maximum aangezien geen onderscheid gemaakt wordt tussen de in België geboren kinderen van de tweede of de derde generatie.

Voorts zij opgemerkt dat artikel 11bis in zijn huidige formulering voorwaarden oplegt waardoor de toepassing van die bepaling aanzienlijk beperkt zal worden :

- enerzijds de voorwaarde dat de ouders of de adoptanten gedurende de tien voorafgaande jaren hun hoofdverblijf in België hebben gehad;

- aangezien die voorwaarde door de beide ouders of adoptanten vervuld moet zijn, worden de in België geboren kinderen van een ouderpaar van wie één van beide partners sedert minder dan tien jaar in België zou verblijven, automatisch van het voordeel van dat artikel uitgesloten.

Bovendien lijkt het ons voldoende om, naar het voorbeeld van wat bij onze Franse burens geldt, de verblijfsduur op vijf jaar vast te stellen (Franse wet van 19 januari 1973).

- anderzijds de voorwaarde dat het kind sedert zijn geboorte in België moet verblijven. Het is noodzakelijk doch tevens voldoende dat het kind op het ogenblik van de verklaring in België woonachtig is;

- ten slotte, wanneer de afstamming van het kind vaststaat ten aanzien van zijn beide ouders of wanneer het door twee personen is geadopteerd, dient de verklaring door de beide ouders te worden afgelegd. Van een dergelijke voorwaarde kan met de grootste zekerheid worden gevreesd dat zij een discriminatie inhoudt ten aanzien van de kinderen wier ouders gescheiden leven of van wie een van de ouders in het buitenland woont.

Het Wetboek van de Belgische Nationaliteit van 1984 staat thans toe dat de verklaring door één enkele ouder afgelegd wordt. Het is op dit ogenblik niet noodzakelijk dat de ouder die met de bewaring van het kind belast is de procedure inleidt want de ouder die het bezoekrecht heeft, kan het initiatief nemen, een situatie die ook bepaalde moeilijkheden kan doen rijzen.

Om die moeilijkheid te ondervangen, zonder de uitoefening van dat recht evenwel al te ernstig te belemmeren, lijkt het ons derhalve verstandig de uitoefening van dat recht toe te vertrouwen aan de ouder die het ouderlijk gezag over het kind uitoefent. Op die manier zal de verklaring gezamenlijk blijven voor zover de ouders samenleven en gezamenlijk het ouderlijk gezag over het kind uitoefenen. Ingeval de ouders gescheiden leven, zal de verklaring daarentegen kunnen worden afgelegd door de ouder die alleen en op wettelijke wijze het ouderlijk gezag uitoefent. Een en ander om te voorkomen dat een logge en omslachtige procedure inzake verklaring van afwezigheid of van onmogelijkheid om zijn wil te kennen te geven moet worden ingeleid.

Le § 3 de l'article 11bis prévoit que l'officier d'Etat civil devra communiquer une copie de la déclaration au parent non gardien, ce dernier dispose, ainsi, du droit de contester l'initiative prise par l'autre parent.

N° 9 DE M. SIMONS ET MME VOGELS

Art. 3

Remplacer cet article par la disposition suivante :

« Art. 3. — Il est inséré dans le chapitre II du même code une section 5 intitulée :

« Section V : Attribution de la nationalité belge par déclaration de nationalité ».

JUSTIFICATION

En plaçant l'article 12bis dans le chapitre visant les modalités d'acquisition de la nationalité, les enfants de la deuxième génération qui introduisent la déclaration ne seront pas considérés comme belges de naissance.

Nous estimons contradictoire de donner à cette déclaration de nationalité les effets juridiques de l'acquisition. En effet, d'une part, cette disposition vise les enfants dont les parents n'ont pas exercé le droit visé à l'article 11bis. Or si, les parents avaient profité de cette faculté, l'enfant aurait été considéré comme Belge de naissance.

D'autre part, tant l'article 11bis que l'article 12bis proposés sont fondés sur la présomption d'intégration en ce sens qu'il n'appartient pas à l'étranger de prouver sa réelle volonté d'intégration. Celle-ci est présumée.

Dans un souci de cohérence avec les objectifs du projet, il est préférable de placer cette disposition dans les modalités d'attribution de la nationalité.

N° 10 DE M. SIMONS ET MME VOGELS

Art. 3bis(nouveau)

Insérer un article 3bis(nouveau) libellé comme suit :

« Art. 3bis. — Un article 11ter rédigé comme suit est inséré dans le Chapitre II, section V du même code :

« Art. 11ter. — Peuvent acquérir la nationalité belge en faisant une déclaration conformément au § 2 du présent article, s'il a atteint l'âge de 18 ans et est âgé de moins de 25 ans :

— l'étranger né en Belgique, résidant en Belgique au moment de sa déclaration et ayant eu sa résidence principale en Belgique depuis au moins 5 ans;

Paragraaf 3 van artikel 11bis bepaalt dat de ambtenaar van de burgerlijke stand een afschrift van de verklaring moet verzenden aan de niet met de bewaring van het kind belaste ouder, die aldus het recht heeft om het door de andere ouder genomen initiatief aan te vechten.

N° 9 VAN DE HEER SIMONS EN MEVR. VOGELS

Art. 3

Dit artikel vervangen door de volgende bepaling :

« Art. 3. — In hoofdstuk II van hetzelfde Wetboek wordt een afdeling 5 ingevoegd met als opschrift :

« Afdeling V : Toekenning van de Belgische nationaliteit door nationaliteitsverklaring ».

VERANTWOORDING

Als men artikel 12bis in het hoofdstuk met betrekking tot de wijze van verkrijging van de nationaliteit opneemt, zullen de kinderen van de tweede generatie die de verklaring afleggen, niet als Belg door geboorte worden beschouwd.

Naar ons gevoelen is het een contradictie aan die verklaring van nationaliteit de juridische gevolgen van de verkrijging van die nationaliteit te koppelen. Enerzijds doelt die bepaling immers op de kinderen wier ouders het bij artikel 11bis bedoelde recht niet uitgeoefend hebben. Welnu, hadden die ouders van die mogelijkheid gebruik gemaakt, dan zou het kind als Belg door geboorte beschouwd geweest zijn.

Anderzijds steunen zowel het voorgestelde artikel 11bis als het voorgestelde artikel 12bis op het integratievermoe-den in die zin dat het niet de taak van de vreemdeling is om zijn reële integratiewil te bewijzen. Die integratiewil wordt verondersteld aanwezig te zijn.

Wil men het logisch verband tussen die bepaling en de oogmerken van het ontwerp handhaven, dan verdient het de voorkeur diezelfde bepaling onder de wijze van toekenning van de nationaliteit op te nemen.

N° 10 VAN DE HEER SIMONS EN MEVR. VOGELS

Art. 3bis(nieuw)

Een artikel 3bis(nieuw) invoegen, luidend als volgt :

« Art. 3bis. — In hoofdstuk II, afdeling V van hetzelfde Wetboek wordt een artikel 11ter ingevoegd, luidend als volgt :

« Art. 11ter. — Kan de Belgische nationaliteit verkrijgen door een verklaring overeenkomstig § 2 van dit artikel af te leggen en mits hij de leeftijd van 18 jaar bereikt heeft en minder dan 25 jaar oud is :

— de in België geboren vreemdeling die op het ogenblik van zijn verklaring in België verblijft en sedert ten minste vijf jaar zijn hoofdverblijf in België heeft;

— *l'étranger, résidant en Belgique au moment de sa déclaration et ayant eu sa résidence principale en Belgique pendant 10 ans, au moins.* »

JUSTIFICATION

Cet amendement présente l'avantage de viser à la fois :

— les enfants de la deuxième génération nés en Belgique et dont les parents n'ont pas usé de la faculté visée à l'article 11bis;

— les enfants de la deuxième génération qui ne sont pas nés sur le sol belge.

Cette deuxième catégorie d'enfants de la deuxième génération ne sont pas pris en considération ni dans la législation actuelle ni dans le projet gouvernemental. La seule possibilité qui leur est offerte est d'acquérir la nationalité belge par naturalisation, impliquant l'enquête du parquet sur « leur réelle volonté d'intégration ». En d'autres termes, ils ne bénéficient pas de la présomption d'intégration sous-jacente aux articles 11 et 11bis du projet.

Il s'agit donc de leur accorder à eux aussi le bénéfice de cette présomption en les admettant dans la « procédure de déclaration ».

D'autre part, la condition de résidence imposée aux enfants nés en Belgique est excessive. Un délai de 5 ans ajouté à la condition de la naissance sur le sol belge est suffisant.

N° 11 DE M. SIMONS ET MME VOGELS

Art. 4

Supprimer cet article.

JUSTIFICATION

La teneur et le contenu de cette disposition sont repris dans l'article 11ter, visé à l'amendement n° 10.

N° 12 DE M. SIMONS ET MME VOGELS

Art. 5bis (nouveau)

Insérer un article 5bis (nouveau) libellé comme suit :

« Art. 5bis. — *L'article 23 du même code est abrogé.* »

JUSTIFICATION

Parce qu'elle est source d'inégalité entre Belges, cette disposition doit être abrogée.

En effet ceux qui tiennent leur nationalité belge du « *jus sanguinis* » ne seront jamais déchus de leur nationalité, alors que les enfants de la deuxième et de la troisième générations, considérés en principe comme Belges de naissance

— *de vreemdeling die op het ogenblik van zijn verklaring in België verblijft en sedert ten minste tien jaar zijn hoofdverblijf in België heeft.* »

VERANTWOORDING

Dit amendement biedt het voordeel dat het tegelijk doelt op :

— de in België geboren kinderen van de tweede generatie wier ouders geen gebruik hebben gemaakt van de bij artikel 11bis bedoelde mogelijkheid;

— de kinderen van de tweede generatie die niet op Belgisch grondgebied geboren zijn.

Die tweede categorie kinderen van de tweede generatie worden noch in de bestaande wet noch in het regeringsontwerp in aanmerking genomen. Er blijft hun dan ook niets anders over dan de Belgische nationaliteit door naturalisatie te verkrijgen en dat impliceert een onderzoek van het parket naar hun « reële integratiewil ». Met andere woorden, die kinderen komen niet in aanmerking voor het integratievermoeden dat in de artikelen 11 en 11bis van het ontwerp besloten ligt.

Het verdient aanbeveling dat ook die kinderen zouden kunnen genieten van dat vermoeden door hun toe te staan de « verklaringsprocedure » te gebruiken.

Overigens komt de verblijfsvoorwaarde die wordt opgelegd aan de in België geboren kinderen, ons buitensporig voor. Een termijn van vijf jaar, naast de voorwaarde op Belgisch grondgebied geboren te zijn, is voldoende.

N° 11 VAN DE HEER SIMONS EN MEVR. VOGELS

Art. 4

Dit artikel weglaten.

VERANTWOORDING

De strekking en de inhoud van die bepaling zijn opgenomen in het bij amendement n° 10 bedoelde artikel 11ter.

N° 12 VAN DE HEER SIMONS EN MEVR. VOGELS

Art. 5bis (nieuw)

Een artikel 5bis (nieuw) invoegen, luidend als volgt :

« Art. 5bis. — *Artikel 23 van hetzelfde Wetboek wordt opgeheven.* »

VERANTWOORDING

Die bepaling dient te worden opgeheven, want zij werkt de ongelijkheid tussen de Belgen in de hand.

Degenen die hun Belgische nationaliteit aan het « *jus sanguinis* » ontlelen, zullen immers nooit van die nationaliteit vervallen worden verklaard, terwijl de kinderen van de tweede en de derde generatie die in principe als Belg door

pourront se voir retirer cette nationalité « s'ils manquent gravement à leur devoir de citoyen belge. »

Il faut encore souligner que cette notion de manquement grave à ce devoir de citoyen est floue et sujette à interprétation, facteur d'insécurité juridique.

H. SIMONS
M. VOGELS

geboorte beschouwd worden, die nationaliteit kunnen verliezen « indien zij ernstig tekortkomen aan hun verplichtingen als Belgische burger. »

Voorts zij er op gewezen dat het begrip « ernstige tekortkoming aan de verplichtingen als Belgische burger » vrij wazig is en op diverse manieren geïnterpreteerd kan worden, wat niet bevorderlijk is voor de rechtszekerheid.